

عوامل و انگیزه های قاچاق انسان (با تاکید بر آسیای مرکزی)

الهه کولائی *

استاد گروه علوم سیاسی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

(تاریخ دریافت: ۸۵/۱۱/۱ - تاریخ تصویب: ۸۶/۴/۲)

چکیده:

قاچاق انسان بی تردید شکل جدیدی از برده‌داری مدرن در جهان است. طبق آمارهای سال ۱۳۸۳ سالانه بین ۸۰۰ تا ۹۰۰ هزار انسان در جهان، به منظور کار اجباری، کار خانگی یا سوءاستفاده جنسی قاچاق می‌شوند. قاچاق انسان به عنوان یکی از جرائم سازمان یافته پس از تجارت مواد مخدر و اسلحه، سالانه ۷ تا ۱۰ میلیارد دلار سودآوری دارد. سوال اصلی این مقاله "چستی عوامل قاچاق انسان در آسیای مرکزی است". به این منظور بر پایه بررسی نتایج مطالعات نظری و میدانی در این زمینه، روش توصیفی-تحلیلی برای نگارش این مقاله مورد استفاده قرار گرفته است.

واژگان کلیدی:

قاچاق انسان - مهاجرت - آسیای مرکزی - ازبکستان - تاجیکستان - ترکمنستان - قزاقستان - قرقیزستان

Email: ekolae@ut.ac.ir

* فاکس: ۶۶۴۱۹۷۰۴

این مقاله بخشی از یک طرح پژوهشی است که در دانشگاه تهران اجرا شده است. برای اطلاع از دیگر مقالات منتشر شده از این نویسنده در همین مجله، به صفحه پایانی همین مقاله نگاه کنید.

مقدمه

حرکت جمعیت از مکانی به مکان دیگر در تاریخ بشر همواره وجود داشته است، اما امروز این جابجایی‌ها اشکال جدیدی پیدا کرده است. شکل گرفتن دولت‌های ملی، نابرابری‌های عظیم اجتماعی - اقتصادی و چالش‌های امنیتی این پدیده را بسیار دگرگون ساخته است. امروزه جابجایی انسان فقط ناشی از تلاش فردی یا جمعی آنان برای بهبود وضعیتشان نیست، بلکه مجموعه‌ای از عوامل تاریخی، جغرافیایی، اقتصادی و اجتماعی این روند را تحت تاثیر قرار داده است. در نیمه دهه ۱۳۷۰ پدیده قاچاق انسان در شمار روندهای کلی مهاجرت به شمار می‌آید. قاچاق انسان بی‌تردید شکل جدیدی از برده‌داری مدرن در جهان است. طبق آمارهای سال ۱۳۸۳ سالانه بین ۸۰۰ تا ۹۰۰ هزار انسان در میان کشورهای جهان، به منظور کار اجباری forced labor، کار خانگی domestic servitude یا سوءاستفاده جنسی sexual exploitation قاچاق می‌شوند. قاچاق انسان به‌عنوان یکی از جرائم سازمان‌یافته پس از تجارت موادمخدر و اسلحه، سالانه ۷ تا ۱۰ میلیارد دلار سودآوری دارد. (U.S. Department of State, 2003)

بیشترین قربانیان این تجارت به کشورهای آسیایی مربوط می‌شود. جمهوری‌های سابق شوروی و اروپای شرقی منابع جدید قاچاق برای بهره‌کشی جنسی در اروپا و آمریکای شمالی هستند. بر اساس برخی برآوردهای کشورهای مستقل مشترک‌المنافع CIS به تنهایی مهم‌ترین منبع جغرافیایی قاچاق زنان در آسیا محسوب می‌شوند. (Trafficking in Migrants, 2001)

کشورهای آسیای مرکزی شامل ترکمنستان، قزاقستان، ازبکستان، قزاقستان و تاجیکستان، پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی به عنوان جمهوری‌های مستقل با قومیت‌های مختلف، با بحران هویت، درگیری‌های داخلی، کاهش تولیدات کشاورزی و صنعتی، مشکلات اقتصادی (کولائی، ۱۳۷۸: ۸۴) و با پیامدهای طبیعی آن چون بیکاری، کاهش درآمد، تورم، مهاجرت غیرقانونی به‌طور وسیع از یکسو، و مشکلات فرهنگی و نابرابری‌های جنسی ناشی از نظام پدرسالار، نبود قوانین محکم و کارآمد جهت مقابله با عوامل قاچاق، فقدان همکاری یا همکاری محدود با سازمان‌های قضایی، مواجه بوده‌اند. در این جمهوری‌ها زمینه‌های محیطی و داخلی بسیار مناسبی برای گسترش فعالیت شبکه‌های قاچاق انسان وجود دارد. (Deceived Migrants from Tajikistan, 2001)

مسائل داخلی این کشورها در پیوند با آثار منفی جهانی شدن مانند کم‌رنگ شدن مرزها، جهانی شدن نیازها، تسهیلات ارتباطاتی ناشی از پیشرفت تکنولوژی، نابرابری‌ها، افزایش فرصت‌های اقتصادی در کشورهای توسعه‌یافته و کمبود نیروی کار ارزان در کشورهای توسعه‌یافته، تراژدی غم‌انگیزی را در رابطه با قاچاق انسان شکل داده است. (طیبه اسدی، ۱۳۸۲: ۸)

فقر، ناآگاهی، افزایش تبعیض جنسیتی، دگرگون شدن ارزش‌های اجتماعی همراه با تمایل

طرفداران جهانی سازی به بهره‌کشی روز افزون از انسان‌ها، تمرکز سرمایه و گسترش تجارت تفریحی و جنسی Sex-Commerce & Tourism از مهم‌ترین عوامل گسترش و سرایت آن به شمار می‌رود. (IOM Regional Seminar, 1998:16-22)

این مسائل و نیز همسایه بودن کشورهای آسیای مرکزی با کشور ما، ضرورت بررسی وضعیت قاچاق انسان به ویژه زنان و اقدامات انجام شده در این کشورها را برجسته ساخته است. در آغاز باید توجه داشت که جابجایی های جمعیتی در دو گروه بندی قابل تشخیص است: غیرداوطلبانه یا اجباری. مردم به دلایل گوناگون مانند حملات نظامی، فجایع طبیعی، سرکوب یا نظایر آن ناچار از ترک کشور خود می‌شوند. این گروه که در جستجوی پناهندگی به کشورهای دیگر روانه می‌شوند، مشمول تعریف های پناهندگان یا آوارگان داخلی می‌شوند. آنان برای یافتن شرایط بهتر نه از روی میل بلکه اجبار جابه‌جا می‌شوند. پناهندگان تحت حمایت کنوانسیون سازمان ملل در این زمینه و کمیساریای عالی پناهندگان UNHCR قرار دارند. (ابهامات و پیچیدگی های پیوند مهاجرت و قاچاق انسان، ۲۰۰۵)

در نوع دوم مهاجرت که داوطلبانه خوانده شده افراد در جستجوی شرایط بهتر سرزمین خود را به سوی کشورهای دیگر ترک می‌کنند (IOM, 2003:9-11). براساس گزارش سازمان بین‌المللی مهاجرت IOM حدود ۱۸۵ میلیون نفر در خارج از محل تولد خود زندگی می‌کنند، که حدود ۲/۹ درصد جمعیت جهان را تشکیل داده اند (ابهامات و پیچیدگی های پیوند مهاجرت و قاچاق انسان، ۲۰۰۵). به این ترتیب مهاجرت مفهوم گسترده ای است که قاچاق انسان ذیل آن قرار می‌گیرد. به این ترتیب قاچاق انسان Trafficking of human beings مجموعه اقدامات جابجایی انسان (داخلی یا خارجی) است که با اغفال، اجبار، تهدید یا مانند آن انجام می‌شود. بنابراین قاچاق انسان به سوءاستفاده، استثمار و نقض حقوق بشر منجر می‌شود. فردی که در کنترل قاچاقچیان انسان قرار گیرد، اداره زندگی خود را از دست داده، در معرض بهره‌برداری های سوء دیگران قرار می‌گیرد. در بسیاری موارد تشخیص آن از قاچاق مهاجر smuggling of migrants به درستی انجام نمی‌شود.

یک عامل مهم این دو موضوع را از هم جدا می‌کند: عامل فشار و اجبار در قاچاق انسان، در همه مراحل یا بخشی از مراحل قاچاق انسان اجبار و اکراه مشهود است. عاملی که به تشخیص این دو مقوله کمک می‌کند، تا حد زیادی رضایت فردی است که در مورد او اقدام می‌شود. هرچند این موضوع نیز در برخی موارد ابهام آفرین است. قاچاق انسان، مهاجرت غیرقانونی، روسپی‌گری و گردشگری جنسی موضوع های پیچیده‌ای هستند که گاه به جای یکدیگر به کار می‌روند. (IOM, Migrant Trafficking and Human Smuggling in Europe, 2000:20-24).

تعریف قاچاق انسان شامل کلیه آثار و جوانب مقاصد جنسی و غیرجنسی می‌شود. براساس پروتکل «پیشگیری، مقابله و مجازات قاچاق انسان به ویژه زنان و کودکان» سال ۱۳۷۹ (۲۰۰۰) منضم به کنوانسیون «مقابله با جرائم سازمان یافته فراملی»، قاچاق انسان این موردها را دربرمی‌گیرد: عضوگیری - حمل و نقل، جابه‌جایی، پناه دادن یا پذیرش افراد از طریق تهدید یا استفاده از زور یا اشکال اجبار یا از طریق ربودن یا تقلب، فریب یا سوءاستفاده از قدرت یا سوءاستفاده از آسیب پذیری (افراد مزبور) یا پرداخت و دریافت وجوه یا منافع برای جلب رضایت شخصی که سرپرستی (وکالت) شخص دیگر را به عهده دارد به منظور استثمار یا بهره‌کشی، (IOM, Protection Schemes for Victims of Trafficking, 2002:7-14)

این تعریف طیف گسترده‌ای را در بر می‌گیرد:

الف: استفاده از روسپی‌گری یا سایر اشکال بهره‌کشی جنسی؛

ب: کار یا خدمات اجباری یا رفتارهای شبیه بردگی و انقیاد؛

ج: برداشت اعضا یا جوارح

(Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, 2000).

بنابراین قاچاق زنان و کودکان به منظور استثمار جنسی یکی از اشکال قاچاق تعریف شده است. براساس بند الف ماده ۴ پروتکل مبارزه با قاچاق مهاجران از طریق خشکی، هوا و دریا، منضم به کنوانسیون مقابله با جرائم سازمان یافته فراملی، قاچاق مهاجران عبارتست از: «عبور دادن غیرقانونی یک فرد به کشوری که وی تابعیت یا مجوز اقامت دائم آن را ندارد؛ به منظور کسب منافع مالی یا دیگر منافع مادی به صورت مستقیم یا غیرمستقیم.

(The Protocol against the Smuggling by Land, Sea and Air. <http://www.undep.org>)

قاچاق مهاجران با ورود به مقصد پایان می‌یابد، در حالی که در قاچاق انسان، ورود به مقصد یک کار میانی است، سپس فرد قربانی وادار به کار اجباری، بردگی، فحشاء یا مشابه آن خواهد شد.

۱- عوامل و انگیزه‌های گسترش قاچاق انسان

قاچاق انسان ارتباط مستقیمی با سوءاستفاده جنسی از زنان پیدا کرده، که جامعه بشری را به شدت مورد تهدید قرار داده است. یکی از اشکال این برده داری مدرن گردشگری جنسی است، که در برابر قاچاق انسان قرار می‌گیرد، زیرا مشتری خود به منطقه می‌آید، با تهیه بلیط و پرداخت اضافه نرخ از خدمات جنسی استفاده می‌کند. در حالی که در قاچاق انسان فرد به منظور سوءاستفاده و بهره‌کشی از کشورش به کشور دیگری منتقل می‌شود. در اغلب موارد دولت میزبان آشکارا از این نوع گردشگری حمایت می‌کند. در گذشته روسپی‌گری شامل

شکل های سنتی خیابانی، خانه های فساد و مکان های مشخص بود اما امروزه انواع گردشگری جنسی، قاچاق جنسی، و عروس سفارشی Mail order bride selling^۱ را نیز در برمی گیرد (Prostitution and Sex Tourism). امروزه گردشگران و مشتریان از کشورهای توسعه یافته یا در حال توسعه که خواستار دختران کم سن هستند، به کشورهایی که چنین خدماتی را ارائه می دهند، سفر می کنند. به دلیل پایین بودن سن این قربانیان احتمال لو رفتن، زندانی شدن و یا ابتلا به بیماری های آمیزشی کمتر است. (نرگس رضانی عباس قلعه، ۱۳۸۴، ۲۴)

گردشگری جنسی به گسترش قاچاق انسان منجر می شود. بر اساس برخی برآوردها حدود ۲ هزار زن قزاق جهت کار در بخش روسپیگری که صنعت سکس Sex Industry خوانده شده، در کره جنوبی به بردگی کشیده شده اند. بسیاری از زنان خانه های قرمز red - light در آمستردام- هلند هم آسیایی هستند

(A human Right Report, Trafficking of Persons, Especially Women and Children. 2002)
عوامل و انگیزه های درونی و بیرونی بسیاری برای مهاجرت قانونی و غیرقانونی و در نهایت قاچاق انسان از کشورهای فقیر به کشورهای ثروتمند وجود دارد. این عوامل را می توان به دو دسته «عوامل کششی pull factors یا بیرونی» و «عوامل رانشی push factors یا درونی» تقسیم کرد. عوامل کششی مؤثر بر قاچاق انسان در کشورهای ثروتمند را می توان به این ترتیب دسته بندی کرد:

- ۱- اقتصادی: منافع اقتصادی، تفاوت اقتصادی از نظر ثروت و رفاه با کشورهای مبدأ، تقاضا برای نیروی کار ارزان، اختلاف درآمد، کیفیت زندگی، رشوه و فساد.
- ۲- سیاسی - حقوقی: فقدان مکانیسم قانونی مناسب برای انجام کار عادلانه، فقدان احترام به حقوق بشر و باورهای انسان دوستانه و سیستم حقوقی نا کارآمد.
- ۳- اجتماعی - فرهنگی: تبلیغات و بی پروایی رسانه های جمعی، فساد، شیوه زندگی بی بندوبارانه، ملاحظات نیروی کار، تقاضا برای خدمات (خدمات داخلی، تفریحی کار غیرقانونی) برای جنس و سن خاص، تمرکز سرمایه و سود، امکانات تفریحی و تجارت تفریحی و جنسی و مانند آن (Deceived Migrants from Tajikistan, 2001).
«عوامل رانشی» یا عوامل داخلی مؤثر بر قاچاق انسان از کشورهای ضعیف و منبع را می توان چنین دسته بندی کرد:

- ۱- اقتصادی: فقر، بیکاری، اغفال در مورد فرصت های کاری، عدم آگاهی از حقوق، جستجوی آینده بهتر، درآمد پایین، رشد جمعیت بالا، شرایط کاری نابرابر .
(Trafficking in Women and Children from the Kyrgyz Republic .2000).
از عوامل تعیین کننده قاچاق انسان تفاوت هایی است که به لحاظ اقتصادی در کشورهای مبدأ و مقصد وجود دارد. شرایط بد اقتصادی توأم با بیکاری، فقر، درآمد پایین، وضعیت نابرابر

زنان و مردان و نبود آینده شغلی، بستر مناسبی برای مهاجرت غیرقانونی به خارج از مرزها به وجود آورده است. (Trafficking in Women and Children from the Kyrgyz Republic. 2000) آرزوی به دست آوردن موقعیت بهتر و کار با درآمد بالا در کشورهای توسعه یافته و مناطق پررونق اقتصادی در این زمینه نقش بسیاری داشته است. بسیاری از این مهاجران مجبور به کار در بازار جنسی کشورهای مقصد و یا مسیر عبور خود می‌شوند

(The Race Dimensions of Trafficking in Persons – Especially Women and Children 2006)

۲- اجتماعی_فرهنگی: نابرابری اجتماعی، تغییر ارزش‌ها، نبود عدالت جنسیتی، ازدواج‌های زودرس، خشونت‌های خانگی، تحصیلات و سطح آموزش پایین، فشار جمعیت (Combating Trafficking in Pakistan: 14)

پیچیدگی‌های فرهنگی در عصر رو به جهانی شدن باعث شده است همه جوامع با دگرگونی‌های ارزشی و هنجاری بسیار رو به رو شوند. همراه با پیشرفت جوامع مشکلات اجتماعی نیز افزایش یافته، و گستردگی ارتباطات این پدیده‌ها را به مسائل جهانی تبدیل کرده است. هر چند بحران‌ها و ناهنجاری‌ها امری جهانی شده، اما ابعاد آن در کشورهای در حال توسعه از عمق و شدت بیشتری برخوردار است. عدم توسعه مبتنی بر جنسیت در جوامع پدرسالار و سنتی کشورهای در حال توسعه محیطی مناسب برای فعالیت شبکه‌های قاچاق انسان ایجاد کرده است. این جوامع با آسیب‌های ناشی از بحران‌های اقتصادی، فروپاشی ساختار کهنه و سازمان اجتماعی، شکست سیستم تولیدی مردسالار، بیکاری مردان و مهاجرت آنان به خارج از مرزها با ورود زنان حاشیه‌نشین به جامعه، بازار کار ملی و بین‌المللی مواجه می‌شوند. این زنان منزوی به لحاظ اجتماعی قربانیان بالقوه‌ای هستند که به دلیل رفتارهای تبعیض‌آمیز جنسی، عدم آموزش، فرصت نابرابر اقتصادی و حقوقی با مردان، آگاهی و دانش محدود نسبت به جهان خارج و توانایی‌هایشان از خانه‌داری و بچه‌داری فراتر نمی‌رود. به دنبال کم شدن چتر حمایتی اقتصادی و اجتماعی مردان، تنها راه‌حل حفظ زندگی زنان به کارگیری تجربه‌های داخل خانه در بازار کار کشورهای خارجی به عنوان نظافتچی، پرستار بچه، خدمتکار، فروشنده و غالباً کار جنسی تجاری است، آنچنان که قاچاقچیان مطرح می‌کنند. (Deceived migrants from Tajikistan. 2001) خصوصیات فرهنگی این جوامع نه تنها شرایط و امکانات اجتماعی را به گونه‌ای نابرابر میان زنان و مردان تقسیم کرده، بلکه اجبارهای اجتماعی آن را دو چندان نیز می‌کند. تحمیل ازدواج از سوی والدین و ازدواج زود هنگام از جمله این اجبارها به شمار می‌آید. تفکر رایج در بسیاری از کشورهای در حال توسعه این است که دختران جوان باید خانه‌دارهای خوبی باشند، تا تحصیل کنند. (محمدجواد ناطق‌پور ۱۳۸۲، ص ۱۴۸) ارزش دختر، لیاقت و توانایی‌اش در خانه‌داری و شوهرداری پس از ازدواج مشخص می‌شود. ازدواج زودهنگام رسمی است که مانع تحصیل دختران می‌شود، در حالی که به پسران به دلیل

باورهای اجتماعی و جایگاه و نفوذ آنان در جامعه، فرصت بیشتری برای آموزش بهتر داده می‌شود. بی‌توجهی به نیمی از جمعیت رشد ناموزون این جوامع و بحران را در پی داشته است. (بی‌تا شاه منصور، ۱۳۸۲، ص. ۱۲۷)

۳- سیاسی و حقوقی: عدم امنیت، فقدان سیاستگذاری مناسب، منازعات و تنش‌های سیاسی، جنگ داخلی، نبود احترام به حقوق بشر، قوانین جزایی نا کارآمد. از جمله عوامل گسترش هرچه بیشتر قاچاق انسان مشکلات اقتصادی است، که مهاجرت غیرقانونی بسیاری را به همراه دارد. نابرابری های جنسی، عدم آگاهی از فعالیت‌های قاچاق انسان، نبود و یا فساد نهادهای پیگیری و رسیدگی، قانونی شدن روسپی‌گری، نبود قوانین، ناپدید شدن مجازات‌ها، نبود دسترسی به راه‌حل‌های حقوقی جهت جبران خسارت بزه‌دیدگان و نادیده گرفتن حقوق انسانی آنان، ناقص بودن قوانین، همچنین پاسخگو نبودن مراجع قانونی و در برخی موارد نبود این مراکز، بی‌اهمیت بودن قاچاق انسان را در این کشورها نشان می‌دهد. (Deceived Migrants from Tajikistan, 2001)

بر اساس مدارک موجود کشورهایی که روسپی‌گری را به عنوان شغل و فعالیت اقتصادی به رسمیت شناخته‌اند، بیشترین تعداد زنانی را که به طور غیرقانونی برای روسپی‌گری قاچاق می‌شوند، در خود جای داده‌اند. (طیبه اسدی، ۱۳۸۲، ص. ۸۷)

۲- قربانیان قاچاق

برخی از دختران و زنان به دلیل کمی سن، مشکلات مالی، بی‌سرپرست یا باسرپرست بودن خانواده و مشکلات روحی ناشی از آن در مقابل این پدیده آسیب‌پذیرتر بوده و طعمه‌های خوبی برای شبکه‌های قاچاق انسان محسوب می‌شوند. بر اساس بررسی‌های انجام شده سن زنان قربانی قاچاق انسان میان ۱۶ تا ۴۴ است، که گاه به ۱۴ سال نیز کاهش می‌یابد. گرچه بیشتر آنها بین ۲۱ تا ۲۵ سال سن داشته، بیش از ۸۸ درصد آنان یک بچه داشته‌اند، ۷۷ درصد آنان مجرد بودند (ازدواج نکرده، طلاق گرفته و بیوه) و والدین ۷۷ درصد از آنان بازنشسته یا بیکار بوده‌اند. آمار نشان داده بسیاری از این زنان سرپرست خانوار هم بوده‌اند (Deceived Migrants from Tajikistan, 2001, p 13)

کمی سن قربانیان نشان‌دهنده آسیب‌پذیری دختران جوان در برابر سوءاستفاده‌های جنسی و هدف قرار گرفتن آنان بوده است. در بسیاری موارد کشمکش‌های خانوادگی، توهین، اعتیاد والدین، طلاق، مسکن نامناسب، سکونت در مناطق پرجمعیت و حاشیه شهرهای بزرگ موجب شده، برخی از آنان، خانه را ترک کرده به درون جامعه بروند. فقر، توزیع ناعادلانه ثروت و تضاد طبقاتی از دیگر عوامل مؤثر در فرار و قاچاق دختران بوده است (شهلا معظمی، ۱۳۸۲، ص. ۱۲۰)

گاه پدرخانواده یا دیگر بستگان، به دلیل فقر، زنان جوان را (گاه با وعده ازدواج) به قاچاقچیان می‌فروشند (3: Glen Cove, 2002). براساس بررسی‌های انجام شده، دو سوم از دخترانی که گرفتار باندهای قاچاق شده‌اند، از نظر تحصیلی کم‌سواد یا بی‌سواد بوده‌اند. بسیاری از آنان نمی‌توانند به زبان کشور مقصد صحبت کنند، لذا کنترل اندکی بر موقعیت خود دارند. این موضوع بر تداوم وضعیت بد آنان به عنوان کارگران جنسی تأثیر بسیار داشته است. برخی از این قربانیان دارای تحصیلات عالی هم بوده‌اند. کشورهای غربی بیشتر پذیرای چنین زنانی هستند. (4: Glen Cove, 2002).

قاچاق انسان منافع زیاد برای قاچاقچیان، ولی پیامدهای بسیار ناگواری برای قربانیان در پی دارد. زنان و کودکان قاچاق شده به منظور کارهای پست، سوءاستفاده جنسی، تفریح و لذت‌جویی و ازدواج‌های اجباری مورد استفاده قرار می‌گیرند. حقوق انسانی آنان از سوی قاچاقچیان، مشتریان و نیز سازمان‌های مجری قانون که با آنها به عنوان مجرم و نه قربانی رفتار می‌کنند، نقض می‌شود. (Combating Trafficking in Pakistan)

نقض حقوق انسانی زنان و کودکان قاچاق شده و اشکال گوناگون سوءاستفاده از آنان از دیگر آثار و نتایج قاچاق است. آنان در معرض ابتلا به بیماری‌های آمیزشی مانند ایدز، سفلیس و سوزاک هستند. (Third World Women: Health Prostitution and Sex Tourism)

دبیر کل سازمان ملل متحد در پیامی به مناسبت روز جهانی محو خشونت علیه زنان، ۴ آذر (۲۵ نوامبر)، اظهار داشت، خشونت، سوءاستفاده و ایجاد رعب و وحشت باعث شده زنان نتوانند از خود در مقابل ویروس ایدز محافظت کنند. دبیرخانه برنامه مشترک سازمان ملل متحد در مورد ایدز (UNAIDS) و سازمان بهداشت جهانی (WHO) در شهریور ۱۳۷۹ (سپتامبر ۲۰۰۰) گزارش داد که تا پایان این سال، در جهان ۶۲/۱ میلیون نفر مرد و زن و کودک حامل ویروس ایدز بوده‌اند و ۲۱/۸ میلیون نفر نیز بر اثر ابتلاء به آن جان خود را از دست داده‌اند. خشونت، تجاوز، سوءاستفاده جنسی و بارداری ناخواسته از دیگر پیامدهای هولناک پیش‌روی قربانیان قاچاق انسان است. (Third World Women: Health, Prostitution and Sex Tourism)

کودکانی که از این طریق متولد می‌شوند حداقل واقعیت زندگی آنها بزرگ شدن در محیط‌های نامناسب و یا روسپی‌خانه‌ها، بدون آموزش، با آینده‌ای مبهم است (UNICEF, 2000, p.39)

قربانیانی که به دلیل بیماری و ضعف شدید جسمی و روحی دیگر مورد پسند مشتریان قرار نمی‌گیرند و برای شبکه‌های تبهکار سوددهی ندارند، به باندهای قاچاق مواد مخدر فروخته شده و جهت فروش این مواد مورد بهره‌کشی قرار می‌گیرند.

ازدواج دروغین از دیگر روش‌های شناسایی و قاچاق انسان است که به وسیله پایگاه‌های اطلاعاتی، آژانس‌های ازدواج و یا حتی به وسیله وابستگان قربانی انجام می‌شود. این افراد با

آرزوی یافتن آینده بهتر جذب آگهی های تبلیغاتی می شوند، یا به دلیل فقر خانواده به واسطه ها فروخته می شوند، حال آنکه برای سوء استفاده جنسی هدف قرار گرفته اند. (The Race Dimensions of Trafficking in Persons—Especially Women and Children, 2006). فرزند خواندگی از دیگر راه های جلب اعتماد قربانیان (دختران فراری، بدون سرپرست یا بد سرپرست) است (UNICEF, 2002: 85) به هر حال هنگامی که مشکلات اقتصادی و اجتماعی و بیکاری افزایش یابد، فرصت های کاری محدود و مسیرهای قانونی مهاجرت مسدود باشد، بسیاری از افراد این گونه کمک ها را می پذیرند. این وضعیت سبب می شود قاچاقچیان از نبود سازماندهی و شفافیت سود برده، قربانیان خود را با ایجاد شرایط گوناگون به دام بیندازند. (International Sire the Children Alliance South East, East Asia and Pacific Region. 2000–2001, p.18). سفارشات بین المللی، استخدام و بهره کشی افراد تازه کار از طریق واسطه ها انجام می شود. این واسطه ها از طریق سازمان ها و باندها با روش های گوناگون زنان را به دام انداخته، با نفوذ در خطوط هوایی، زمینی اسناد و مدارک لازم را برای قاچاق آنها به سایر کشورها فراهم می کنند. (عذرا وارسته، ۱۳۸۳/۳/۲۸)

۳- قاچاق انسان در آسیای مرکزی

مشکلات بازسازی اقتصادی به دنبال فروپاشی نظام اقتصادی شوروی، همراه با نتایج جنگ داخلی تاجیکستان و ناامنی محیط داخلی، مهاجرت گسترده شهروندان تاجیکی به مناطقی چون فدراسیون روسیه، قزاقستان، قرقیزستان و به میزان کمتری ازبکستان و ترکمنستان را که نیاز به ویزا ندارند، در پی داشته است. همچنین نیاز به رویداد در این مناطق مقدمه ای برای مهاجرت های غیرقانونی و قاچاق شده است. بنابر گزارش ها مهاجران جویای کار در تاجیکستان بین ۲۰۰ تا ۴۰۰ هزار نفر برآورد شده است. بسیاری از این مهاجران جویای کار که فاقد تخصص هستند، به راحتی در دام شبکه های جنسی گرفتار می شوند (Deceived Migrants from Tajikistan. 2001) تحقیقات نشان می دهد قاچاق انسان برای سوء استفاده و بهره کشی جنسی در این منطقه افزایش یافته است.

فصلنامه قاچاق	کل		قزاقستان		قرقیزستان		تاجیکستان		ازبکستان	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
جنسی و کاری	۵۱	۵۹	۱۲	۵۲	۱۰	۳۹	۱۲	۷۵	۱۷	۷۷
جنسی، کسار و خدمات خانگی	۱۶	۱۸	۵	۲۱	۱۰	۳۹			۰۱	۰۴
کار فردی	۰۳	۰۳	۱	۴	۱	۴	۱	۶		
جنسی	۰۱	۰۱	-	-	۱	۴				

بر خلاف گسترش قاچاق زنان و کودکان در این منطقه مطالعات و تحقیقات در این منطقه بسیار محدود و اندک است. (The U.S and International Response, 2004)

با وجود قوانین بین‌المللی برای مبارزه با سوءاستفاده از انسان‌ها به‌ویژه زنان و کودکان، مبارزه علیه قاچاق در این مناطق به صورت جدی پیگیری و اجرا نمی‌شود. بی‌میلی در جمهوری‌های آسیای مرکزی به آگاهی، بیان و نشان دادن مهاجرت‌های غیرقانونی و کنترل شدید اطلاعات موجود مانند گذشته و بخشی از میراث شوروی مشکلات را دوچندان ساخته است. بدون شفافیت و اراده سیاسی لازم نمی‌توان به درک ابعاد واقعی قاچاق انسان در این منطقه دست یافت. به جز ترکمنستان، کشورهای آسیای مرکزی را می‌توان منطقه جابه‌جایی و مهاجرت‌های گسترده توصیف کرد. این جابه‌جایی‌های عظیم جمعیتی چالش‌های جدی برای آینده و ثبات منطقه را آشکار می‌سازد. این در حالی است که سپرهای حفاظتی حقوقی و قانونی لازم مشاهده نمی‌شود. برای نمونه در قزاقستان مجازات فریب و اجبار زنان به روسپی‌گری فقط بین ۲ تا ۵ سال زندان است. روسپی‌گری در این کشور حداکثر ۳ سال زندان مجازات دارد. (A Human Rights Report on Trafficking of Persons, Kazakhstan)

فساد نهادهای قضایی و انتظامی اغلب بخشی از دامنه این جنایت‌ها را تشکیل می‌دهد. همکاری پلیس و مأموران فاسد با قاچاقچیان، در تعقیب و محاکمه آنان اختلال ایجاد می‌کند. فساد عوامل دولتی و رشوه‌خواری مأموران قانون، فعالیت‌های قاچاق را برای قاچاقچیان آسان ساخته، همچنین باعث فرار آنان از چنگ قانون می‌شود (Trafficking in Women: Contributing Factors on Trends). براساس بررسی‌های سازمان بین‌المللی مهاجرت IOM در قزاقستان، عدم پیگرد و تعقیب عوامل این شبکه‌ها در آسیای مرکزی کار آنان را آسان کرده است. براساس برخی گزارش‌های سازمان‌های غیردولتی تاجیکستان، ده‌ها تن از عوامل قاچاق انسان به امارت متحده عربی از مقامات امنیتی این کشور بوده‌اند. آمار پایین‌تر قاچاق در ترکمنستان اساساً نتیجه محدودیت دولت این کشور در امر جابه‌جایی انسان بوده است. (Lize Kelly, 2005: 63-64)

پذیرش سیستم قانونی و غیرمجرمانه بودن روسپی‌گری فرصتی برای قاچاقچیان تجارت انسان به شمار می‌رود. این امر موجب تشویق قاچاق به منظور بهره‌کشی جنسی شده و از علل اساسی تسهیل قاچاق به کشورهای مقصد است. کشورهای چچاق چون ازبکستان و قزاقستان روسپیگری را به عنوان یک فعالیت اقتصادی به رسمیت شناخته‌اند. ازبکستان اصلی‌ترین کشور مبدا قاچاق انسان به کشورهای حوزه خلیج فارس، کره جنوبی، تایلند، یونان و حتی قزاقستان است. حدود ۴۰ درصد از روسپی‌های یونان ازبک و قرقیز هستند. براساس گزارش‌های بسیار، برخی زنان تاجیک به ازبکستان می‌روند که شرایط کاری بهتری در آن وجود دارد.

(A human rights Report on Trafficking of Persons, Uzbekistan)

مسافرت به کشورهای همجوار در میان جمهوری‌های آسیای مرکزی به دلیل عدم نیاز به ویزا و انتقال افراد از طریق جاده و یا قطار بسیار آسان است. این مسئله موجب افزایش جابجایی افراد در این منطقه شده است. (Trafficking in Women and Children from the Kyrgyz Republic)

قاچاق انسان در آسیای مرکزی جهت بهره‌مندی جنسی به اشکال گوناگون مشاهده می‌شود:

- فریب و اغفال با وعده دستیابی به شغل پر درآمد و مناسب در کشورهای مقصد.

- ازدواج دروغین.

- فرزند خواندگی (Lize Kelly, 2005:49).

پژوهش‌ها نشان می‌دهد شیوه‌های متداول قاچاق انسان اغلب با سوءاستفاده از فرصت‌های کاری محدود و درآمدهای پایین این کشورها به حوزه خلیج فارس، فدراسیون روسیه، ترکیه، چین و کشورهای اروپای شرقی انجام می‌شود. قاچاقچیان قربانیان خود را با وعده‌های دروغین در مورد مشاغل چون مانکنی، پیشخدمتی یا فروشندگی و دخترخانه شدن فریب می‌دهند. (Trafficking in Migrants)

تحقیقاتی که بر روی ۱۰۰ نفر از زنان قاچاق شده انجام شده، نشان می‌دهد اکثر آنها به بردگی جنسی کشیده شده‌اند. ۶۲ درصد آنها گاه مجبور به تن فروشی شده‌اند، بدون اینکه پولی دریافت کنند. دربخشی از گزارش‌ها آمده در سال ۱۳۸۰ دو زن ازبک با پیشنهاد کار به عنوان مانکنی توسط یک زن آمریکایی به آمریکا رفتند. آنها پس از رسیدن به مقصد به دلیل سرقت مدارکشان مجبور به کار در کلوب‌های رقص شدند. در مورد دیگر یک دختر ازبک با پیشنهاد کار به عنوان مستخدم خانه در امارات متحده عربی به عنوان کارگر جنسی مورد سوءاستفاده قرار گرفت.

(A human Rights Report on Trafficking of Persons, Especially Women and Children, Uzbekistan, 2002).

این افراد به دلیل نیاز مالی و با پیشنهاد کار پر درآمد، به دلیل فقدان اطلاعات لازم به سرعت مورد سوءاستفاده باندهای قاچاق قرار گرفته‌اند. سفر زمینی بین جمهوری‌های آسیای

مرکزی با توجه به هزینه پایین به سادگی انجام می شود. در سفر هوایی کنترل مرزی سخت تر است، بنابراین قاچاقچیان به سفر زمینی بیشتر توجه نشان می دهند. در برخی موارد قاچاقچیان با آژانس های مسافرتی ارتباط برقرار کرده، شرکت های مسافرتی برای تهیه مدارک سفرا از طریق ارتباط با مقامات مربوط اقدام می کنند. تعدادی از آنان با مجوز رسمی انتقال زنان به کشورهای مقصد راعهده دار می شوند. (Deceived Migrants in Tajikistan, 2001)

این قربانیان برای تصفیه بدهی خود مجبور به کار می شوند. گاه آنان به عنوان دارایی توسط قاچاقچی به عامل تجارت جنسی و قوادان فروخته می شوند. روسپی خانه ها تدابیر مختلفی به کار می گیرند تا قربانیان به خانواده هایشان دسترسی نداشته باشند. این مسئله در بدهکار ماندن و اجبار آنان به خود فروشی بسیار تاثیر دارد (Deceived Migrants in Tajikistan 2001)

عدم آشنایی قربانیان با زبان کشور مقصد وابستگی آنان به قاچاقچیان را بیشتر می سازد. اکثر آنان تهدید می شوند که از ایشان به مقامات محلی شکایت خواهد شد. تهدید به تجاوز و انتشار اخبار شغل واقعی قربانیان روش متداولی در اجبار آنان به ادامه کار جنسی و فعالیت در تجارت جنسی است. اما به دلیل گران بودن مواد مخدر به ندرت استفاده از آن برای اجبار زنان به روسپی گری گزارش شده است. آمارها نشان می دهد ۱۵ درصد این زنان در تاجیکستان به مواد مخدر اعتیاد دارند. در برخی موارد قراردادهای ناعادلانه قاچاقچیان با قربانیان که از حقوق خود برای تغییر شرایط شان آگاهی ندارند، بسته می شود که آنان را به خدمتکار منازل تبدیل می کند.

جابه جایی انسان ها در آسیای مرکزی اساساً از جمهوری های فقیرتر به جمهوری های ثروتمندتر مانند قزاقستان شکل می گیرد. (Migration in the CIS, 1997-98:76-77)

بر اساس گزارش سازمان بین المللی مهاجرت IOM در سال ۱۳۷۸ حدود ۴ هزار زن قرقیز از قرقیزستان، یکی از فقیرترین جمهوری های آسیای مرکزی به مقصد کشورهای خاورمیانه، روسیه، ترکیه و اروپای مرکزی قاچاق شده اند. ۷۵ درصد زنان این کشور در شرایط بد اقتصادی به سر می برند. (A Human Rights Report on Trafficking of Persons, Especially Women and Children, Kyrgyzstan, 2002)

زنان قرقیز به دلیل بیکاری در پی یافتن شغلی مناسب و آینده بهتر به خارج از کشور مهاجرت کرده، سپس برای گذران زندگی مجبور به خودفروشی شده اند. اکثر این زنان بستگانی داشتند که باید از آنان مراقبت می کردند. (Trafficking in Women and Children from the Kyrgyz Republic, 2000)

در سال حدود ۴ تا ۷ هزار زن قزاق از قزاقستان (ثروتمندترین جمهوری آسیای مرکزی) به مقصد کشورهای خلیج فارس، ترکیه، کره جنوبی، یونان و اسرائیل قاچاق می شوند. بیشتر این زنان به دنبال یافتن شغلی بهتر جهت اداره خود و خانواده هایشان در خارج در این

شبکه‌های قاچاق گرفتار شده‌اند. (A Human Rights Report on Trafficking Persons, Kazakhstan) براساس گزارش وزارت امنیت ملی ازبکستان در سال ۱۳۸۳ حدود ۳۰۰ هزار زن ازبک وارد تجارت جنسی شدند. زنان ازبک فراوان‌ترین ملیت در میان زنان قاچاق شده به اسرائیل شناخته شده‌اند. (Lize Kelly, 2005, 40)

قاچاقچیان در این منطقه از آژانس‌های گردشگری هم جهت پوشش اقدامات خود استفاده می‌کنند. زنان ازبک به قرقیزستان، و زنان قرقیز به قزاقستان کشور ترانزیت کننده قاچاق وارد شده، سپس از طریق فرودگاه بین‌المللی آلماتی به کشورهای مقصد منتقل می‌شوند (A human Rights Report on Trafficking Persons, Especially Women and Children, Uzbekistan, 2002) براساس آمارها ۵۰ درصد از زنان ازبک و تاجیک ساکن مناطق روستایی بوده و با مهاجرت به شهر دوشنبه یا خجند و روبه رو شدن با مشکلات اقتصادی در دام قاچاقچیان گرفتار شده‌اند.

-قزاقستان در میان کشورهای آسیای مرکزی کشور منبع، مقصد و مسیر انتقال محسوب می‌شود ((Migration in the CIS 1997-98, PP.74-75) قربانیان از کشورهای ازبکستان، تاجیکستان و قرقیزستان به این جمهوری آورده شده، سپس به کشورهای امارات متحده عربی، یونان، فرانسه، ایتالیا، پرتغال، سوئد، بلژیک، کره جنوبی، ترکیه، اسرائیل و آلبانی قاچاق می‌شوند. همچنین قاچاق از نواحی روستایی به نقاطی شهری نیز در این جمهوری رواج دارد. دولت قزاقستان تلاش جدی جهت پیشگیری از قاچاق انجام نداده و براساس گزارش‌ها در شمار ۱۵ کشوری است که در مورد قاچاق بد عمل کرده است. اما با این حال وزارت کشور قزاقستان با همکاری نمایندگان کمیسیون تحقیق، فعالیت پیشگیرانه‌ای چون انتشار اطلاعات توسط سازمان‌های غیردولتی NGOs در مدارس ۱۶ ناحیه قزاقستان انجام داده و با دولت کره جنوبی، امارات متحده عربی و ترکیه همکاری چندجانبه دارد. اما دولت همچنان برنامه‌ای جهت حمایت از قربانیان و آسیب دیدگان در دادگاه‌های جنایی ندارد. (Kazakh TV Raises Alarm over People Trafficking in Country, 2002)

- قرقیزستان منبع اصلی قاچاق انسان شناخته شده است. فراوانی قاچاق انسان از قرقیزستان آن را به یک مورد بسیار پیچیده تبدیل کرده است. طیف وسیعی از مسائل مرتبط با قاچاق انسان از مهاجرت و کار اجباری گرفته تا روسپی‌گری در مورد این کشور وجود دارد. دولت اقداماتی از جمله آموزش و بالا بردن آگاهی جهت پیشگیری از این اقدامات را انجام داده است. بر اساس گزارش مراکز اجرایی در مورد قاچاق انسان حجم این اقدامات از دو سال پیش افزایش یافته است. بررسی‌ها نشان می‌دهد قوانین ناقص، نبود سازوکارهای مطمئن برای حفاظت از قربانیان از دلایل افزایش این پدیده است.

برخلاف تلاش سازمان‌های غیردولتی NGOs جهت بالا بردن آگاهی و افزایش اطلاعات شهروندان قرقیز در مورد قاچاق انسان، به نظر می‌رسد در بین مقامات دولتی تمایلی در این

مبارزه وجود ندارد. به هر حال درک ضعیفی از مسئله قاچاق انسان و آگاهی اندکی از اقدامات قانونی علیه قاچاق وجود دارد. نمایندگان مجلس و نیز تشکیلات دولتی به این نتیجه رسیده‌اند که به جای سال‌ها اتلاف وقت، از سیاست‌های سایر کشورها مانند روسیه و اوکراین در مورد قاچاق استفاده کنند (Preventing Human Trafficking in Kyrgyzstan Project. Winrok International).

- **تاجیکستان** یک دهه پس از استقلال با تصویب قانون‌های ضد قاچاق رسیدن به استانداردهای بین‌المللی را در دستور کار خود قرار داده است. وزارت امنیت این کشور هم فعالیت‌های مقابله با جعل مدرک قاچاقچیان انسان را گسترش داده است. وزارت کشور بخش ویژه‌ای جهت تحقیق و بررسی در مورد روسپی‌گری و قاچاق و همکاری با دادستانی کل کشور تاسیس کرده است. ایجاد کمیته جوانان به منظور آگاهی در مورد مشکلات قاچاق از جمله دیگر اقدامات دولت تاجیکستان است. امضاء پروتکل مربوط به کنوانسیون ممنوعیت قاچاق انسان از سوی دولت این کشور نیز قابل اشاره است. (Deceived Migrants from Tajikistan. 2001) اما اقدامات این دولت در مقایسه با قزاقستان، قرقیزستان و حتی ازبکستان هنوز در مراحل ابتدایی است. تجزیه و تحلیل جامع مواد قانون جزای تاجیکستان، ازبکستان، قزاقستان و قرقیزستان در ارتباط با مسوولیت جنایی این کشورها نشان می‌دهد، برخورد آنها در اقدامات مربوط به قاچاق انسان مشابه است.

- **ترکمنستان** در شمار کشورهای مهم منبع و مسیر انتقال در منطقه نیست (IOM, Migration Trends in Eastern Europe and Central Asia 2001-2002 Review:140-145) قاچاق انسان به عنوان یک مشکل در این کشور شناخته نمی‌شود. بر خلاف این که این دولت قاچاق انسان را یک جرم بسیار بزرگ می‌داند، اما هیچ‌گونه حمایتی از برنامه‌های ضدقاچاق به عمل نیاورده است. در این کشور قانون مشخصی جهت منع قاچاق انسان، تعقیب و مجازات قاچاقچیان وجود ندارد. اقدامات مرزی نیز به منظور مدیریت مرزها و یا جلوگیری از رشوه‌خواری انجام نمی‌شود. نه تنها برنامه آموزشی در این زمینه در ترکمنستان وجود ندارد، از سازمان‌های غیردولتی NGOs فعال در این زمینه نیز هیچ حمایتی نمی‌شود (Turkmenistan, Trafficking in Persons, Report . 2004, 2005)

- **ازبکستان** اصلی‌ترین کانون قاچاق زنان به کشورهای خلیج فارس، قزاقستان، کره، تایلند، آمریکا و یونان است. این جمهوری نیز مانند سایر کشورهای آسیای مرکزی اقدامات جدی و بسیج عمومی جهت مقابله با قاچاق انسان انجام نداده است (IOM, Counter-Trafficking in Eastern Europe and Central Asia, 2003:269-261) و دولت‌ها مانع مهمی جهت جلوگیری از گسترش زنجیره قاچاق به شمار می‌رود. بنابراین انعطاف‌ناپذیری نقش‌های وابسته به جنسیت، همراه با تبعیض جنسی در نظام‌های پدرسالار در

کشورهای آسیای مرکزی برخلاف تفکر رایج که احتمال و درصد قاچاق زنان در جوامع سنتی را کمتر می‌داند، زنان را نسبت به قاچاق آسیب‌پذیرتر کرده است. (Lize, Kelly, 2005)

نتیجه

مطالعات گوناگون نشان می‌دهد مبارزه موثر علیه قاچاق انسان به‌ویژه زنان و کودکان نیازمند یک رویکرد فراگیر و دربرگیرنده اقداماتی برای جلوگیری از قاچاق، تنبیه قاچاقچیان و حمایت از قربانیان چنین جرائمی در کشورهای مذکور است، لذا تغییر قانون‌های داخلی مطابق با استانداردهای بین‌المللی برای مبارزه با قاچاق، تصویب پروتکل‌های مربوط به کنوانسیون مبارزه با قاچاق بسیار موثر و راهگشا است. راهکارهای به کار گرفته شده در سایر کشورها و اسناد بین‌المللی به چهار دسته جرم‌انگاری، پیشگیری، حمایت از بزه‌دیدگان و همکاری‌های بین‌المللی تقسیم می‌شود که هم تدابیر قانونی و هم تدابیر بازدارنده دیگر را دربرمی‌گیرد.

جرم‌انگاری صرف و تصویب معاهدات بین‌المللی و منطقه‌ای کفایت نمی‌کند، بلکه در راستای اجرای الزامات تعیین شده در این معاهدات، دولت‌ها باید تدابیر قانونی ضروری را اتخاذ کنند. پیشگیری شامل آموزش، بالا بردن آگاهی، ایجاد فرصتهای کاری، نظارت بر فعالیت دفاتر مسافرتی و موسسات کاریابی، بالا بردن استاندارد اسناد، اوراق هویت و مسافرت برای جلوگیری از حمل و سوء استفاده از آنها و بالا بردن هزینه‌های جرم می‌شود. حمایت از بزه‌دیدگان از طریق پیش‌بینی حق شکایت و امکان کسب غرامت، مشاوره و معاضدت حقوقی رایگان، مخفی نگاه داشتن هویت بزه‌دیدگان به منظور جلوگیری از انتقام‌جویی باندهای قاچاق، ارائه کمک‌های مالی، پزشکی و روانی امکان‌پذیر می‌شود. (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children)

ابزارهای بین‌المللی در هماهنگی اساسی و پایای جهت قانونگذاری بر ضد قاچاق انسان اهمیت به‌سزایی دارند. دولت‌ها با امضاء اسناد مربوط به سرکوب قاچاق انسان و اصلاح قوانین داخلی خود براساس آن با یکدیگر همکاری می‌کنند. مشکلات اقتصادی همراه با نتایج جنگ داخلی تاجیکستان و ناامنی محیط داخلی، مهاجرت گسترده شهروندان تاجیکی به مناطقی چون فدراسیون روسیه، قزاقستان، قرقیزستان و به میزان کمتری ازبکستان و ترکمنستان را که نیاز به ویزا ندارند، به دنبال داشته است. همچنین نیاز به رویداد در این مناطق مقدمه‌ای برای مهاجرت‌های غیرقانونی و قاچاق اشخاص شده است. تحقیقات در جمهوری‌های آسیای مرکزی حاکی از گسترش هشدار دهنده قاچاق در این منطقه است، اما این مسئله با اقدامات و عملکرد کشورهای مزبور برضد قاچاق انسان همخوانی ندارد. درک جرم و جنایت‌های مربوط به قاچاق و تمایزگذاری آن با روسپی‌گری، فهم ارتباط آن با مسائل دیگر چون رفتارهای

جنسی تبعیض آمیز، عدم دستیابی به آموزش و فرصت‌های اقتصادی و نبود قوانین کارآمد و نابرابر، عوامل مهمی برای تشکیل کمیته‌های مبارزه با قاچاق و اتخاذ روش‌های مناسب مبارزه با این پدیده است. همکاری حکومت‌ها با سازمان‌های غیردولتی NGOs و استفاده از حمایت و راهنمایی سازمان‌های بین‌المللی جهت برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌های ضدقاچاق انسان بسیار راهگشا خواهد بود.

منابع و مآخذ:

الف - فارسی

- ۱- اسدی، طیب؛ (۱۳۸۲)، *قاچاق زنان و کودکان و همکاری‌های قانونی*، سازمان دفاع از قربانیان خشونت با حمایت مرکز مشارکت زنان نهاد ریاست جمهوری.
- ۲- «ابهامات و بیچیدگی‌های بیوند مهاجرت و قاچاق انسان. چالشی در فرایند توسعه (۲۰۰۵)». سمینار منطقه ای کاربرد اجتماعی مهاجرت بین المللی. ۲۶-۲۴ اوت - بانکوک
- ۳- رمضان‌عباس قلعه، نرگس، (۱۳۸۴)، «قاچاق انسان با رویکرد به حقوق بین‌الملل»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی.
- ۴- شاه منصور، بیتا، (۱۳۸۲)، «جستاری در مسأله‌شناسی پژوهش‌های زنان»، *مجله ریحانه* سال اول، دوره اول، شماره ۳.
- ۵- کولائی، الهه، (۱۳۷۶)، *سیاست و حکومت در آسیای مرکزی*، تهران، نشر سمت.
- ۶- ناطق‌پور، محمدجواد، (۱۳۸۲)، «نقش زنان در توسعه اجتماعی». *مجله ریحانه*، سال اول، دوره اول، شماره ۳.
- ۷- معظمی، شهلا، (۱۳۸۲)، *فرار دختران جوان*، نشر گرایش.
- ۸- وارسته، عذرا، (۱۳۸۳)، «قاچاق انسان»، روزنامه ابتکار.

ب - خارجی

- 1- "A Human Right Report Trafficking of Persons, Especially Women and Children", 2002 <http://www.childtrafficking.com>.
- 2- "A Human Rights Report on Trafficking of Persons, Especially Women and Children", Uzbekistan, 2002
- 3- "Advocacy Paper on Comparative Laws of the Countries in the Mekong Sub – region with Respect to Trafficking in Women and Children". International sire the Children Alliance South East, East Asia and Pacific Region, 2000 – 2001. p.18.
- 4- "A Human Rights Report on Trafficking of Persons", Kyrgyzstan <http://www.childtrafficking.com>
- 5- "A Human Rights Report on Trafficking of Persons, Especially Women and Children". Kyrgyzstan, 2002 /<http://www.childtrafficking.com>.
- 6- "A Human Rights Report on Trafficking Persons, Especially Women and Children", Uzbekistan 2002,. <http://www.childtrafficking.com>

- 7- "A Human Rights Report on Trafficking Persons", Kazakhstan. <http://www.childtrafficking.com>
- 8- Combating Trafficking in Pakistan.
- 9- Cove, Glen, "Trafficking in Women and Girls". Conference Center, , New York, 18 to 22 Nov. 2002,
- 10- Child Protection, a Hand Book for Parliamentarians, Trafficking and Sale Children. UNICEF, 2002 .
- 11- "Deceived Migrants from Tajikistan", A study of Trafficking in Women and Children. *In: www.iom.com*, August. 2001.
- 12- Kelly, Lize, Fertile Fields: Trafficking in Persons in Central Asia: London Metropolitan University, 2005
- 13- Kabir, Rachel, "Report of Findings from Consultations with Children Sexual Abuse and Exploitation", UNICEF, 2000.
- 14- "Kazakh TV Raises Alarm over People Trafficking in Country".
[http://www.Trafficking.com\(2002/00/08\)](http://www.Trafficking.com(2002/00/08))
- 15- IOM International Organization for Migration, "Migration in the CIS 1997-98", Geneva
- 16- IOM International Organization for Migration, Migration Trends in Eastern Europe and Central Asia" 2001-2002 Review, Geneva
- 17- IOM International Organization for Migration, "Counter-Trafficking in Eastern Europe and Central Asia", 2003, Geneva
- 18- IOM International Organization for Migration, "Irregular Migration and Trafficking in Women, The Case of Turkey, 2003", Geneva
- 19- IOM International Organization for Migration, "Migration Trafficking and Human Smuggling in Europe" 2000, Geneva
- 20- IOM International Organization for Migration, "Regional Seminar on Migrant Trafficking Through the Baltic States and Neighboring Countries", 1998, Geneva
- 21- "Preventing Human Trafficking in Kyrgyzstan", Project, Winrok International.
- 22- "Prostitution and Sex Tourism", <http://www.haneydaw.myweb.uga.edu/twwh>.
- 23- "Trafficking in Migrants", *www.iom.com*. April, 2001.
- 24- "Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children", Supplementing the United Nations Convention against Transitional Organized Crime, Nov. 2000.
- 25- "Trafficking in Women: Contributing Factors on Trends", <http://www.Unifem:stopviolenceagainstwomen>
- 26- "A Human Rights Report on Trafficking of Persons", Uzbekistan. <http://www.childtrafficking.com>
- 27- "Trafficking in Women and Children from the Kyrgyz Republic". Nov. 2000 <http://childtrafficking.com>.
- 28- "The Race Dimensions of Trafficking in Persons—Especially Women and Children" 2006 /02 /27. <http://www.un.org/WCAR/e-kit/press.kit>.
- 29- "Trafficking in Migrants", *www.IOM*.April.2001
- 30- "Trafficking in women and Children. The U.S. and International Response" .
www.CRSreportforCongress. March.2004
- 31- "The Protocol against the Smuggling by Land, Sea and Air". <http://www.undep.org>
- 32- "Third World Women's: Health Prostitution and Sex Tourism."
<http://www.hameydaw.myweb.uga.edu/twwh/traf.html>.
- 33- "The Race Dimensions of Trafficking in Persons – Especially Women and Children".
- 34- Turkmenistan, "Trafficking in Persons", Report .2004, 2005.

<http://www.usemb-ashgabat.report.at/ITP-04.html>.

35 -U.S. Department, "Trafficking in Person", Report , 2003.

36 - www.State.Gov/gl.tiplrls 2003.

از این نویسنده تاکنون مقالات زیر در همین مجله منتشر شده است:

«نظریه پردازی، مفاهیم و فرضیات در علوم سیاسی»، سال ۷۲، شماره ۳۰؛ «تفکر نوین شوروی و روابط شرق و غرب (ترجمه)»، سال ۶۹، شماره ۲۵؛ «کشورهای آسیای مرکزی و سازمان همکاری های اقتصادی»، سال ۷۳، شماره ۳۳؛ «روند نوگرایی اسلامی در آسیای مرکزی»، سال ۷۷، شماره ۳۹؛ «برداشتی کوتاه از نظریه چرخه های طولانی در سیاست های جهانی»، سال ۷۷، شماره ۴۱؛ «تحول در نظریه های همگرایی»، سال ۸۰، شماره ۵۴؛ «یهودیان روسیه»، سال ۸۰، شماره ۵۴؛ «توسعه روابط روسیه و اسرائیل با تاکید بر جمهوری اسلامی ایران»، سال ۸۱، شماره ۵۷؛ «زنان در عرصه عمومی، مطالعه موردی جمهوری اسلامی ایران»، سال ۸۲، شماره ۶۱؛ «زمینه های بنیادگرایی اسلامی در آسیای مرکزی»، سال ۸۴، شماره ۶۷؛ «گزارش نشست بانک جهانی در قاهره (زنان در اقتصاد)» سال ۸۴، شماره ۶۹؛ «نقش زنان در ترویج فرهنگ صلح در جهان»، سال ۸۵، شماره ۷۳.